

УДК 159.95+(038):78.01

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2025-5-49>**Марія КАЛАШНИК**

доктор мистецтвознавства, професор, заслужений діяч мистецтв України, професор кафедри музичного мистецтва, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, вул. Алчевських, 29, м. Харків, Україна, 61002

ORCID: 0000-0002-6432-2776

Scopus-Author ID: 57218623176

Ганна ХІРІНА

кандидат історичних наук, доцент, доцент закладу вищої освіти кафедри фундаментальних та суспільно-гуманітарних наук, Національний фармацевтичний університет, вул. Григорія Сковороди, 53, м. Харків, Україна, 61002

ORCID: 0000-0003-1293-8189

Бібліографічний опис статті: Калашник, М., Хіріна, Г. (2025). Пам'ять у структурі сучасного культурного тезауруса: філософсько-мистецтвознавчий аналіз. *Fine Art and Culture Studies*, 5, 385–391, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-5-49>

ПАМ'ЯТЬ У СТРУКТУРІ СУЧАСНОГО КУЛЬТУРНОГО ТЕЗАУРУСА: ФІЛОСОФСЬКО-МИСТЕЦТВОЗНАВЧИЙ АНАЛІЗ

Метою статті є філософсько-мистецтвознавчий аналіз феномену пам'яті в структурі сучасного культурного тезауруса з метою виявлення її концептуальних, аксіологічних та комунікативних функцій у процесах формування культурної ідентичності та трансляції смислів мистецького досвіду.

Методологія. Методологічну основу дослідження становить комплексний міждисциплінарний підхід, що поєднує філософський, культурологічний та мистецтвознавчий аналіз. Для дослідження категорії пам'яті як інтегративної категорії, що формує структуру культурного тезауруса та забезпечує спадковість і трансляцію цінностей був застосований системний підхід. Герменевтичний метод дозволив інтерпретувати феномен пам'яті як смислову категорію культурного досвіду. Феноменологічний підхід сприяв осмисленню пам'яті як способу виявлення внутрішньої структури художнього та культурного буття. Структурно-семіотичний метод дозволив проаналізувати пам'ять як елемент культурного тезауруса, що забезпечує зв'язок між символічними формами культури і мистецтва. Для виявлення спільних і відмінних рис трактування пам'яті у філософії, культурології та сучасному мистецтвознавстві був застосований порівняльно-аналітичний метод. Методологічна стратегія дослідження спрямована на виявлення взаємозв'язку між пам'яттю, культурною ідентичністю та художньою творчістю, а також на аналіз способів репрезентації колективної пам'яті у сучасному мистецькому дискурсі.

Наукова новизна полягає у комплексному філософсько-мистецтвознавчому осмисленні феномену пам'яті як системоутворювального елемента сучасного культурного тезауруса. Вперше обґрунтовано концепт пам'яті як інтегративної категорії, що поєднує індивідуальний, колективний і культурний рівні досвіду в єдиній тезаурусній структурі, розкрито функцію пам'яті як механізму смислотворення у сучасному мистецтві та культурі, показано взаємозв'язок між пам'яттю та культурною ідентичністю як чинником стабільності й динаміки культурного розвитку, запропоновано інтерпретацію культурного тезауруса як відкритої системи, у якій пам'ять виступає засобом комунікації між минулим і сучасним у художньо-образному вимірі.

Висновки. Пам'ять у структурі сучасного культурного тезауруса є одночасно філософською категорією і динамічною системою культурної саморефлексії, яка забезпечує тяглість традицій, формує ідентичність і створює умови для творчого переосмислення минулого. Культурний тезаурус розглядається як відкрита система, у межах якої пам'ять виконує роль структурного центру, здатного забезпечити комунікацію між поколіннями, епохами й культурними контекстами. Визначено, що сучасне мистецтво репрезентує пам'ять не лише як тематичний чи образний мотив, а як інструмент реконструкції історичного досвіду, засіб подолання культурної амнезії та відновлення смислової цілісності культурного простору. Результати дослідження підтверджують, що аналіз пам'яті у тезаурусній структурі культури відкриває нові перспективи для розвитку міждисциплінарних студій у сфері філософії, естетики та мистецтвознавства, сприяючи поглибленню розуміння механізмів збереження культурної ідентичності в умовах глобалізаційних процесів.

Ключові слова: пам'ять, культура, тезаурус, мистецтво, інтерпретація, буття, інформаційне суспільство, креативність, культурний код, традиції.

Mariya KALASHNYK*Doctor of Art History, Professor, Honored Worker of Arts of Ukraine, Professor of the Department of Musical Art, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, 29 Alchevskikh St, Kharkiv, Ukraine, 61002***ORCID:** 0000-0002-6432-2776**Scopus-Author ID:** 57218623176**Ganna KHIRINA***Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Fundamental and Social Sciences, National Pharmaceutical University, 53 Hryhoriy Skovorody St, Kharkiv, Ukraine, 61002***ORCID:** 0000-0003-1293-8189

To cite this article: Kalashnyk, M., Khirina, G. (2025). Pamiat u strukturi suchasnoho kulturnoho tezaurusu: filosofsko-mystetstvoznachnyi analiz [Memory in the structure of the modern cultural thesaurus: philosophical and artistic analysis]. *Fine Art and Culture Studies*, 5, 385–391, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-5-49>

MEMORY IN THE STRUCTURE OF THE MODERN CULTURAL THESAURUS: PHILOSOPHICAL AND ARTISTIC ANALYSIS

The purpose of the article is to conduct a philosophical and art-historical analysis of the phenomenon of memory in the structure of the contemporary cultural thesaurus in order to identify its conceptual, axiological, and communicative functions in the processes of forming cultural identity and transmitting the meanings of artistic experience.

Methodology. The methodological basis of the study is a comprehensive interdisciplinary approach that combines philosophical, cultural and art analysis. A systematic approach was used to study memory as an integrative category that forms the structure of the cultural thesaurus and ensures the inheritance and transmission of values. The hermeneutic method allowed us to interpret the phenomenon of memory as a semantic category of cultural experience. The phenomenological approach contributed to the understanding of memory as a way of revealing the internal structure of artistic and cultural existence. The structural-semiotic method allowed us to analyse memory as an element of the cultural thesaurus that provides a link between the symbolic forms of culture and art. A comparative-analytical method was used to identify the common and distinctive features of the interpretation of memory in philosophy, cultural studies and contemporary art history. The methodological strategy of the study is aimed at identifying the relationship between memory, cultural identity and artistic creativity, as well as analysing the ways of representing collective memory in contemporary artistic discourse.

The scientific novelty lies in a comprehensive philosophical and art-historical understanding of the phenomenon of memory as a system-forming element of the contemporary cultural thesaurus. For the first time, the concept of memory as an integrative category that combines individual, collective and cultural levels of experience in a single thesaurus structure is substantiated, the function of memory as a mechanism of meaning creation in contemporary art and culture is revealed, and the interconnection between memory and cultural identity as a factor of stability and dynamics of cultural development, and an interpretation of the cultural thesaurus as an open system in which memory acts as a means of communication between the past and the present in an artistic and figurative dimension is proposed.

Conclusions. Memory in the structure of the modern cultural thesaurus is both a philosophical category and a dynamic system of cultural self-reflection, which ensures the continuity of traditions, shapes identity and creates conditions for creative rethinking of the past. The cultural thesaurus is seen as an open system, within which memory acts as a structural centre, able to ensure communication between generations, eras and cultural contexts. It has been determined that contemporary art represents memory not only as a thematic or figurative motif, but as an instrument for reconstructing historical experience, a means of overcoming cultural amnesia and restoring the semantic integrity of cultural space. The results of the study confirm that the analysis of memory in the thesaurus structure of culture opens up new perspectives for the development of interdisciplinary studies in the field of philosophy, aesthetics and art history, contributing to a deeper understanding of the mechanisms of preserving cultural identity in the context of globalisation processes.

Key words: memory, culture, thesaurus, art, interpretation, existence, information society, creativity, cultural code, traditions.

Актуальність проблеми. В сучасну добу трансформаційних процесів світу людського буття, що пов'язані з війнами, глобалізацією, цифровізацією, змінами в індивідуальній і суспільній свідомості, феномен пам'яті набуває особливо важливого значення в філософсько-мистецтвознавчому дискурсі. Пам'ять, яка

є феноменом людства і культурною універсальною, постає сьогодні не лише як індивідуальна психічна здатність, а як форма культурного досвіду, спосіб збереження ідентичності, механізм спадкоємності духовних і матеріальних цінностей. В умовах руйнації культурного простору під час військових дій і глобалізаційних

процесів, які розмивають межі національних культур, саме через категорію пам'яті вибудовується зв'язок минулого, теперішнього й майбутнього кожного окремого етносу і людини, а також формується структура культурного тезауруса історичної епохи, як системи понять, символів, образів, що визначають духовно-смысловое поле буття людства. Пам'ять, яка по суті є ідеальною моделлю культури, має здатність створювати і руйнувати культурні норми, ідеали, зразки і цінності, але з цієї точки зору феномен пам'яті настільки багатогранний і має величезне поле для дослідження. Актуальність дослідження також обумовлена широким розповсюдженням ідеалів техногенної інформаційної цивілізації, яка змінює уявлення про цінності, духовність, гуманізм. Мало дослідженою залишається проблема взаємовідношення концептів пам'яті, культури і тезаурусу, їх визначення у філософсько-мистецтвознавчому дискурсі.

Мета статті полягає у філософсько-мистецтвознавчому аналізі феномену пам'яті в структурі сучасного культурного тезауруса з метою виявлення її концептуальних, аксіологічних та комунікативних функцій у процесах формування культурної ідентичності та трансляції смислів мистецького досвіду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багатовимірний концепт пам'яті є об'єктом досліджень філософії, культурології, мистецтвознавства, педагогіки, психології, соціології і знайшов своє втілення у величезній кількості наукових праць. Ще у 1961 році дослідник з Філадельфії (США) М. Юнг склав великий бібліографічний довідник «Bibliography of Memoirs», у якому зібрав біля восьми тисяч робіт, присвячених різноманітним аспектам пам'яті (Young, 1961). За час, що минув після публікації цієї роботи, було написано ще безліч праць про пам'ять. Але в такій великій кількості досліджень феномену пам'яті не існує єдиного підходу до його трактування і тезаурусу. Значний внесок в дослідження дефініцій пам'яті, культура, культурна пам'ять, динаміка пам'яті зробили німецькі науковці Астрід Ерл, Ян і Аляйда Ассман. Ян Ассман в праці «Коллективна пам'ять і культурна ідентичність» вперше запропонував визначення дефініції «культурна пам'ять» (Assmann, 1988). Астрід Ерл висунула ідею розуміння культурної пам'яті як

взаємодії сучасного з минулим у певних соціокультурних контекстах (Erll, 2007). Важливим дослідженням категорії пам'яті стали праці Аляйди Ассман, найбільш відомою з яких є «Простори спогаду. Форми та трансформації культурної пам'яті.», в якій авторка використовує інтегративний підхід до пояснення динаміки культурної пам'яті, аналізує її феномени з перспективи взаємопов'язаності та взаємозумовленості (Ассман, 2012). Українські дослідники Л. Стародубцева (Стародубцева, 2000, 2001, 2002), М. Калашник (Kalashnyk, 2025), В. Жадько (Жадько, 2006), К. Кислюк (Кислюк, 2008), В. Масненко (Масненко, 2002), Г. Грінченко (Грінченко, 2009), Ю. Стасевич (Стасевич, 2011) розглядають в своїх працях концепт пам'яті з позицій філософії і мистецтвознавства, розкриваючи різні аспекти взаємодії пам'яті, культури, традицій, передачі досвіду. Однак, незважаючи на досить широкий спектр та кількість наукових досліджень, у вивченні проблеми пам'яті запровадження тезаурусного підходу до аналізу поняття «пам'ять» з позицій філософсько-мистецтвознавчого аналізу ще не було застосовано. Тому дослідження пам'яті в структурі сучасного культурного тезауруса є новим кроком в розробку цієї складної проблеми.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зміст філософського концепту пам'яті завжди відображає культуру конкретного історичного періоду, інтерпретує її основні досягнення, культурні пам'ятки і видатних діячів.

У філософському дискурсі поняття «пам'ять» традиційно розглядається як одна з форм буття духу. Витоки аналізу категорії пам'яті мають свої коріння у вченні Платона про пригадування того, що споглядала душа у світі ідей і має назву «анамнезис». В середньовіччі Августин Аврелій розумів пам'ять як сховище досвіду, місце зустрічі душі з Богом. В добу Нового часу категорія «пам'яті» набуває гносеологічного сенсу і розуміється як форма фіксації пізнання, а у XX ст. в філософських концепціях екзистенціалізму та феноменології пам'ять постає як спосіб збереження «буття у світі», інструмент формування ідентичності особистості. Сучасна філософія осмислює пам'ять з точки зору культурної комунікації і включає не лише індивідуальний досвід, а й колективні практики збереження минулого

через мову, ритуали, мистецтво, архітектуру, цифрові архіви. Категорія «пам'яті» в умовах сучасного інформаційного суспільства також розглядається як важлива складова технологічного процесу.

При дослідженні категорії пам'яті з позиції тезаурусного підходу, треба зазначити, що в культурному тезаурусі пам'ять відіграє системоутворюючу роль, адже саме вона зберігає змістові зв'язки таких культурних феноменів, як система знань, образів, символів і цінностей, що забезпечує комунікацію поколінь. Тезаурусний підхід передбачає бачення культури як багаторівневої системи текстів, де пам'ять забезпечує взаємодію між ними. Можна говорити про «пам'ять культури» як про її внутрішній механізм самозбереження, трансляції смислів і відтворення традицій у нових формах. Сьогодні до елементів культурної пам'яті належать не лише класичні пам'ятки мистецтва чи історії, але й цифрові архіви, бази даних, мультимедійні, аудіо і кіно проекти, які перетворюються на носії колективного культурного і соціального досвіду.

У мові сучасної культури поняття пам'ять набуло розширеного значення, як «резервуар», призначений для накопичення і зберігання інформації, і вживається як стосовно людини, так і самої культури, мистецтва, жанру, стилю, ставши звичним. Однак, пам'ять є не тільки джерелом інформації, вона забезпечує безперервність культури, її окремих «блоків», явищ мистецтва, самосвідомості індивіда і соціуму. Тут виділяються координати горизонталі – сполучення різних «блоків» в одночасності, ціннісна вертикаль і глибина – минуле. Накладення цих координат у свідомості дозволяє охопити культуру як ціле, в єдності її просторового і часового вимірів.

Наведемо, наприклад, культуру романтизму. Її можна виділити з художньо-історичного процесу як відносно замкнуту, самодостатню систему на тлі історично попередніх і наступних культурних епох з метою осмислення її як унікального феномену. Одночасно її можна мислити як певний етап розвитку новоєвропейської культури, а в музиці – класико-романтичного періоду розвитку даного виду мистецтва. З іншого боку, антиромантизм перших десятиліть ХХ ст. не затуляє факту його підготовленості – як і багатьох явищ у музичному

мисленні та мові, романтичними, особливо пізньоромантичними ідеями. Про «живучість романтизму» в антиромантичному минулому столітті свідчить неоромантизм у вітчизняній музиці 1980-х років. Більш того, футуристичне гасло «розриву» з минулим не перешкоджало розквіту і попередніх нетенденцій: необароко і неокласицизму. У вертикалі цінностей кожного з зазначених історичних періодів романтизм займав різну позицію в амплітуді «верху» і «низу». Глибинні ж його прояви в тій чи іншій мірі постійно підживлювали композиторську творчість, а в творах ряду художників-музикантів виходили на поверхню (Kalashnyk, 2025, с. 153).

Розглядаючи пам'ять в онтологічному вимірі, можна визначити її як форму буття і спосіб подолання небуття, збереження існування у часі, який є зв'язком минулого, сьогодення і майбутнього. Поки в колективній пам'яті народу будуть жити спогади і образи полеглих героїв, страшні події сучасної війни будуть фіксуватися в мистецьких творах, буде існувати міцний зв'язок поколінь і передаватися в спадок традиція захисту власної землі. Страшні спогади попередніх поколінь українців про Голодомор назавжди закріпили в пам'яті і свідомості цінність хлібу і самого життя, сприяли передачі смислів і цінностей через покоління. Пам'ять розкривається також через категорію ідентичності і означає збереження «Я» у потоці змін.

З позиції гносеології пам'ять можна вважати формою знання, яка втілюється в такі поняття, як досвід, що означає накопичення і відтворення знань, емоцій, почуттів, реконструкція – відтворення минулого у свідомості, спогади, як акт актуалізації пам'яті у свідомості. Ще одним способом існування пам'яті-традиції, переосмислення минулого у сучасних контекстах, можна вважати інтерпретацію, що розуміється як будь-яке – наукове, в тому числі, мистецьке, музикознавче, виконавське, слухачське, читачське, глядацьке, тлумачення конкретного твору або творчого процесу або пам'ятки культури. Художня інтерпретація – це переосмислення сформованого досвіду як на рівні окремих явищ (жанрово-стильових моделей), так і художньої традиції в цілому. Інтерпретація завжди містить фактор пам'яті, оскільки передбачає наявність інтерпретованого,

нормативного, традиційного. При цьому вона може виводити за межі певної традиції (жанрової, історико-стильової, культурної), але рівним чином здійснюватися в її межах. Як приклад наведемо творчість В.-А. Моцарта, який при всій своїй новаторськості використовував «готові форми» сучасної йому музики, і Л. Бетховена, чиє ставлення до творів попередників поступово доладало рамки віденського класицизму. Зміною ставлення до традиції – не як цінності, а як художнього канону, обумовлена еволюція композиторського стилю Ф. Мендельсона і Р. Шумана; результатом специфічного втілення західноєвропейської традиції, жанрових моделей М. Глінки та А. Даргомижського генієм видатної особистості стали народні музичні драми М. Мусоргського, а «велика» французька мейсберівська опера отримала індивідуальне переломлення в «Тарасі Бульбі» М. Лисенка (Kalashnyk, 2025, с. 160).

Інтерпретація традиції здійснюється і на рівні культурних парадигм. Зміна коду культури, як відомо, не означає повного забуття минулого. В нових історичних умовах традиції продовжують своє «життя», суперечливо поєднуючись з попередніми, стикаючись з чужорідними естетичними тенденціями, але запліднюючи світовідчуття художників нового часу. Прикладом може слугувати відродження у сучасній художній і побутовій культурі України інтересу і захоплення традиційною вишивкою, вишитим спеціальними орнаментами одягом, так званими вишиванками. Традиція прикрашати одяг різноманітними візерунками, в яких закарбований символічний код українського світогляду, зародилася у наших предків дуже давно. В імперські і радянські часи цю традицію намагалися знищити всіма можливими засобами, стерти цей культурний код українського народу з його пам'яті. Тому дуже важливим сьогодні є великий проєкт «Слобожанський код», який втілюється в життя Харківським історичним музеєм імені М. Ф. Сумцова за підтримки Українського культурного фонду, метою якого є оцифрування 500 вишитих предметів з колекції музею (жіночі і чоловічі сорочки, пояси, рушники), демонстрація їх на інтернет-платформі у супроводі детального опису і пояснення кожного орнаменту, його значення і інтерпретації. Але особливе значення для актуалізації пам'яті про давні традиції вишивки і втілення її

в сучасній індивідуальній творчості майстринь є доповнення кожного музейного експонату схемою і малюнком вишивки, що дає можливість у власній інтерпретації майстра повторити старовинні орнаменти і продовжити культурний код (Слобожанський код).

Пам'ять не тільки дозволяє минулому бути присутнім у сьогоденні, але й прилучає індивіда та окрему епоху до всього культурного досвіду. У даному контексті мова йде не про звичайну переоцінку минулого, що представляє собою в тій чи іншій мірі безперервний процес, а переосмислення як радикальне відчуження від колишньої соціалізованості індивіда, вписаності продуктів його праці в існуючий діяльнісний досвід. При цьому, якщо ціннісне ставлення до знань, як і самовідчуження особистості, свідчать, здавалося б, про «розрив» з культурним надбанням, то самі знання, що входять до тезаурусу сучасної людини, незмірно зросли. Питання полягає в тому, де і в яких формах існують для суб'єкта і культури в цілому ці знання.

Пам'ять культури існує у двох формах: зовнішній і внутрішній. До зовнішньої форми пам'яті відноситься інформація, що накопичується поза клітинами головного мозку: у книгах, фільмах, пам'ятках, предметах матеріальної та духовної культури. Це можна назвати грандіозною зовнішньою пам'яттю людства. В силу багатоскладності та поліфункціональності культури мотиви, що спонукають до фіксації знань, ширше – продуктів діяльності, можуть бути різними, але вони завжди спрямовані на спілкування та повідомлення. Це добре видно на прикладі історії писемності в церковній музиці. Перші спроби записів канторами музики на пергаменті сприймалися як намагання уніфікувати пам'ять співаків і прихожан, змусити їх повертатися до наспіву з максимальною точністю. Хоча була й інша, більш прагматична причина запису музики – кодифікація релігійного культу єпископами у боротьбі з єрессю і схизмою. Культура завжди потребувала зовнішню форму пам'яті. Історія європейської музичної нотації до середини XX ст. представляла собою безперервний процес вдосконалення кодування, намагання зробити його максимально однозначним, стабілізувати звукові параметри і форми. Експансія мобільних елементів у музиці післявоєнного авангарду

багато в чому стимулювалася винаходом різноманітних записуючих пристроїв, що дозволяло донести задум автора в його реальному звучанні до наступних виконавців. Треба мати на увазі, що композитор, як правило, перебуває в тісному контакті з першим інтерпретатором його твору, будь то окремо взятий музикант або творчий колектив. Аудіо- та відеозаписи також постають компонентами зовнішньої форми пам'яті культури.

У мистецтвознавчому вимірі пам'ять можна зрозуміти через репрезентацію минулого у художніх творах, рефренс, як переосмислення традиції, перетворює пам'ять у художній прийом. Пам'ять знаходить свій вираз в таких художніх формах як палімпсест (багатошарова структура твору, у якій присутні сліди минулого), ремінісценція (відлуння минулих образів у сучасному мистецтві), мнемоестетика (естетика пам'яті, художнє осмислення процесів пригадування).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Пам'ять у структурі сучасного культурного тезауруса є не лише філософською категорією, але й динамічною системою культурної

саморефлексії, яка забезпечує тяглість традицій, формує ідентичність і створює умови для творчого переосмислення минулого. У сучасному мистецтві пам'ять набуває нових форм – від мнемоестетики до цифрових наративів, стаючи одним із головних чинників культурного розвитку. Отже, категорія пам'яті виступає ключовим елементом культурного тезауруса, що дозволяє не лише зберігати досвід, але й осмислювати його в контексті нових соціокультурних викликів ХХІ ст.

Феномен пам'яті у структурі сучасного культурного тезауруса постає як багатовимірною категорією, що поєднує філософський, естетичний і комунікативний виміри культури. Вона визначає процеси збереження, відтворення й трансляції смислів у культурному просторі. У контексті сучасного гуманітарного знання пам'ять виконує інтегративну функцію, забезпечуючи єдність між індивідуальним і колективним досвідом, між історичною традицією та сучасними мистецькими практиками.

У філософсько-мистецтвознавчому аспекті пам'ять постає механізмом смислотворення, що формує художній образ як носій культурної ідентичності та духовної спадковості народу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ассман А. Простори спогаду. Форми та трансформації культурної пам'яті / пер. з нім. К. Дмитренко, Л. Доронічева, О. Юдін. Київ : Ніка-Центр, 2012. 437 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Aleida_Assmann/Prostory_sprohadu.pdf (дата звернення: 31.10.2025).
2. Грінченко Г. Колективна (соціальна) пам'ять: критика теорії та методу дослідження. *Схід – Захід: Історико-культурологічний збірник*. Вип. 13-14. Х.: ТОВ «НТМТ», 2009. С. 11-24.
3. Жадько В. О. Історична пам'ять в розвитку духовності особистості (соціально-філософський аспект) моногр. К.: Ніка-принт, 2006. 480 с.
4. Кислюк К. В. Історіософія в українській культурі: Від концепту до концепції. Х.: ХДАК, 2008. 288 с.
5. Масненко В. Історична пам'ять як основа формування національної свідомості. *Український історичний журнал*. 2002. № 5. С. 49-62.
6. Слобожанський Код. Українська Вишивка. URL: <https://slobocode.art/uk-UA> (дата звернення: 31.10.2025).
7. Стародубцева Л. В. Звернення до минулого: про етичний вимір понять «пам'ять» та забуття. *Культура України: Зб. наук. пр. / Харк. держ. акад. культури*. Вип. 6. Мистецтвознавство. Харків, 2000. С. 23-33.
8. Стародубцева Л. В. Міфологічні сюжети пам'яті та забуття і структура мнемонічного міфу. *Актуальні філософські та культурологічні проблеми сучасності: Зб. наук. праць*. Київськ. держ. лінгвістичн. ун-ту. К.: КДЛУ, 2000. С. 204-212.
9. Стародубцева Л. В. Орфічні мотиви вшанування пам'яті. *Мультиверсум. Філософський альманах / Нац. акад. наук України; Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди*. К.: Укр. Центр дух. культури, 2001. Вип. 20. С. 149-159.
10. Стародубцева Л. В. Пам'ять і самоідентичність. *Культура України: Зб. наук. пр. / Харк. держ. акад. культури*. Вип. 11. Філософія культури. Х., 2002. С. 22-31.
11. Стасевич Ю. Концепція культурної пам'яті Яна та Алейди Ассман як основа для подальших досліджень, пов'язаних із проблематикою культурної пам'яті. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2011. №9(220). Ч. II. С. 69-74.
12. Assmann, J., & Czaplicka, J. Collective Memory and Cultural Identity. *New German Critique*, 1995. № 65. С. 125-133. <http://www.jstor.org/stable/488538>
13. Assmann J. Kollektives Gedächtnis und kulturelle Identität. *Kultur und Gedächtnis/ Hrsg. von J. Assmann und T. Hölscher*. – Frankfurt: Suhrkamp, 1988. S. 9-19.

14. Assmann A. Erinnerungsräume. Formen und Wandlungen des kulturellen Gedächtnisses. München: Beck, 1999. 424 S.
15. Erll A. Cultural Memory Studies: An International and Interdisciplinary Handbook/ Ed. by A. Erll, A. Nünning. Berlin and New York: Walter de Gruyter & Co, 2007. 441 p.
16. Kalashnyk M. Music Thesaurus. Monograph. Edited by Prof. Mikhailychenko O.V. / Europe: Scholars' Press. 2025. P.152-209.
17. Young M. M. Bibliography of Memory. Philadelphia, 1961. 436 p.

REFERENCES:

1. Assman, A. (2012) Prostory spohadu. Formy ta transformatsii kulturnoi pamiaty [Spaces of Memory: Forms and Transformations of Cultural Memory]. / per. z nim. K. Dmytrenko, L. Doronicheva, O. Yudin. Kyiv : Nika-Tsentr, 2012. 437 s. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Aleida_Assmann/Prostory_spohadu.pdf (data zvernennia: 31.10.2025). [in Ukrainian].
2. Hrinchenko, H. (2009). Kolektyvna (sotsialna) pamiat: krytyka teorii ta metodu doslidzhennia. [Collective (social) memory: criticism of theory and research methods.] *Skhid – Zakhid: Istoryko-kulturolohichni zbirnyk*. Kh.: TOV «NTMT». 13-14, 11-24. [in Ukrainian].
3. Zhadko, V. O. (2006). Istorychna pamiat v rozvytku dukhovnosti osobystosti (sotsialno-filosofskyi aspekt) monohr. [Historical memory in the development of personal spirituality (socio-philosophical aspect) monograph.]. K.: Nika-prynt. 480 s. [in Ukrainian].
4. Kysliuk, K. V. (2008). Istoriosofiia v ukrainskii kulturi: Vid kontseptu do kontseptsii. [Historiography in Ukrainian culture: From concept to concept.]. Kh.: KhDAK. 288 s. [in Ukrainian].
5. Masnenko, V. (2002). Istorychna pamiat yak osnova formuvannia natsionalnoi svidomosti. [Historical memory as the basis for the formation of national consciousness.]. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*. 5, 49-62. [in Ukrainian].
6. Slobozhanskyi Kod. Ukrainska Vyshyvka. (2025). [Slobozhansky Code. Ukrainian Embroidery.]. URL: <https://slobocode.art/uk-UA> (data zvernennia: 31.10.2025). [in Ukrainian].
7. Starodubtseva, L. V. (2000). Zvernennia do mynuloho: pro etychnyi vymir poniat «pamiat» ta zabuttia. [Looking back at the past: the ethical dimension of the concepts of ‘memory’ and forgetting.]. *Kultura Ukrainy: Zb. nauk. pr. Mystetstvoznavstvo*. /Khark. derzh. akad. kultury. Kharkiv. 6, 23-33. [in Ukrainian].
8. Starodubtseva, L. V. (2000). Mifolohichni suzhety pamiaty ta zabuttia i struktura mnemonichnoho mifu. [Mythological themes of memory and forgetting and the structure of mnemonic myths.]. *Aktualni filosofski ta kulturolohichni problemy suchasnosti*: Zb. nauk. prats. Kyivsk. derzh. linhvistychn. un-tu. K.: KDLU. 204-212. [in Ukrainian].
9. Starodubtseva, L. V. (2001). Orfichni motyvy vshanuvannia pamiaty. Multyversum. [Orphic motifs of remembrance.]. *Filosofskyi almanakh* / Nats. akad. nauk Ukrainy; In-t filosofii im. H. S. Skovorody. K.: Ukr. Tsentr dukh. kultury. 20, 149-159. [in Ukrainian].
10. Starodubtseva, L. V. (2002). Pamiat i samoidentychnist. [Memory and self-identity.]. *Kultura Ukrainy: Zb. nauk. pr.* / Khark. derzh. akad. kultury. Vyp. 11. Filosofiia kultury. Kh., 22-31. [in Ukrainian].
11. Stasevych, Yu. (2011). Kontsepsiia kulturnoi pamiaty Yana ta Aleidy Assman yak osnova dlia podalshykh doslidzen, poviazanykh iz problematykoiu kulturnoi pamiaty. [The concept of cultural memory by Jan and Aleida Assman as a basis for further research related to the issue of cultural memory.]. *Visnyk LNU imeni Tarasa Shevchenka*. 9(220), II, 69-74. [in Ukrainian].
12. Assmann, J. & Czaplicka, J. (1995). Collective Memory and Cultural Identity. *New German Critique*, 65, 125-133. <http://www.jstor.org/stable/488538> [in English].
13. Assmann, J. (1998). Kollektives Gedächtnis und kulturelle Identität. *Kultur und Gedächtnis*/ Hrsg. von J. Assmann und T. Hölscher. Frankfurt: Suhrkamp, 9-19. [in German].
14. Assmann, A. (1999). Erinnerungsräume. Formen und Wandlungen des kulturellen Gedächtnisses. München: Beck, 424 S. [in German].
15. Erll, A. (2007). Cultural Memory Studies: An International and Interdisciplinary Handbook/ Ed. by A. Erll, A. Nünning. Berlin and New York: Walter de Gruyter & Co, 441 p. [in English].
16. Kalashnyk, M. (2025). Music Thesaurus. Monograph. Edited by Prof. Mikhailychenko O.V. / Europe: Scholars' Press. 152-209. [in English].
17. Young, M. M. (1961). Bibliography of Memory. Philadelphia, 436 p. [in English].

Дата першого надходження рукопису до видання: 31.10.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 28.11.2025

Дата публікації: 30.12.2025